



Holbergsgade 6
DK-1057 København K

T +45 7226 9000
F +45 7226 9001
M sum@sum.dk
W sum.dk

Folketingets Sundheds- og Forebyggelsesudvalg

Dato: 23. maj 2014
Enhed: Primær Sundhed
Sagsbeh.: DEPSHM
Sags nr.: 1402520
Dok nr.: 1454620

Folketingets Sundheds- og Forebyggelsesudvalg har den 30. april 2014 stillet følgende spørgsmål nr. 726 (Alm. del) til ministeren for sundhed og forebyggelse, som hermed besvares.

Spørgsmål nr. 726:

”Ministeren bedes kommentere brevet af 2/4-14 fra Susanne Bølling og Eva Theilgaard Jacobsen vedr. elektromagnetisk felters/strålings helbredsskadelighed, jf. SUU alm. del - bilag 362.”

Svar:

Til besvarelse af spørgsmålet har jeg indhentet oplysninger fra Sundhedsstyrelsen. Styrelsen har forholdt sig til en række udsagn fra det fremsendte materiale og har givet følgende svar, som jeg henholder mig til:

”Udsagn: Strålingen gennemtrænger alle kropsstrukturer og ændrer en lang række funktioner og skaber kaos i kroppens, herunder i hjernens egen fundamentale elektromagnetiske aktivitet og informationsoverførsel.

Svar: Sundhedsstyrelsen vurderer, at det niveau for radiofrekvente elektromagnetiske felter (REMF), som borgere bliver udsat for, ligger under ICNIRPs¹ anbefalede grænseværdier, hvilke værdier Danmark i øvrigt følger. Det er korrekt, at der sker en fortsat udvikling af nyt udstyr, nye kommunikationsplatforme og metoder, der alle medfører, at eksponeringen af den enkelte i givne situationer kan være højere end tidligere, men samlet set er eksponeringen fortsat under ICNIRPs anbefalede grænseværdier.

Sundhedsstyrelsen vurderer, at der ikke er belæg for, at eksponeringen for REMF på det nuværende niveau skaber kaos, og dermed alvorlig dysfunktion i hjernen, og at den elektromagnetiske aktivitet og informationsoverførsel derved skulle lide skade.

Styrelsen er opmærksom på den litteratur, der allerede er offentliggjort og ny litteratur, der løbende offentliggøres. Det drejer sig bl.a. om undersøgelser, der på grundlag af danske data peger på, at udsættelse for REMF under graviditet eller tidligt i barndommen muligvis kan medføre en øget forekomst af visse kognitive problemer hos børn. Andre undersøgelser har derimod ikke kunnet påvise en sådan sammenhæng.

Styrelsen vurderer, at når alle de nuværende teknologier bliver sammenholdt med udgangspunkt i det eksponeringsniveau, den pågældende teknologi kan

¹ International Commission on Non-ionizing Radiation Protection, www.icnirp.de

afstedkomme, så er mobiltelefonen fortsat den vigtigste kilde til REMF-eksponering for den enkelte borger.

Uden tilstrækkelig entydig evidens om evt. helbredsskadelige effekter, men ud fra et forsigtighedsprincip, som også anvendes i bl.a. Norge og Sverige, har styrelsen derfor på sin hjemmeside sst.dk angivet råd til anvendelse af mobiltelefoner. Sundhedsstyrelsen skal i øvrigt henvise til besvarelsen af SUU alm. del nr. 498, 2013.

Udsagn: Desuden har I politikere indført flere hovedløse tiltag, bl.a. Wi-Fi i folkeskolen og trådløs mikrobølge aflæsning/"smartmeters" i alle danskeres hjem. Det bevirker at gravide kvinder og fostre, spædbørn, børnehavebørn, skolebørn, teenagere, vordende forældre, voksne, syge, gamle og EHS ramte borgere bliver bestrålet endnu mere og dermed får skadet deres biologi herunder deres centralnervesystem med flere og værre neurologiske/neuropsykologiske skader til følge.

Svar: Wi-Fi installationer og såkaldte 'smart meters' giver anledning til så lave eksponeringsniveauer, at der efter Sundhedsstyrelsens opfattelse ikke er et helbredsproblem forbundet med anvendelsen af denne teknologi. Der er ikke offentliggjort videnskabelige undersøgelser - designet på en sådan måde, at det er muligt at udtale sig om årsag og virkning - der tilstrækkeligt entydigt påviser en sammenhæng mellem udsættelse for REMF-felter fra Wi-Fi installationer eller de såkaldte 'smart meters' og en øget forekomst af neurologiske eller neuropsykologiske skader.

Udsagn: Det betyder altså, at endnu flere børn end sidste år har fået ADHD, at endnu flere borgere lider af EHS symptomer, dvs. hovedpine, svimmelhed, stress, nedtrykthed/ depression, søvnløshed, tinnitus, smerter, koncentrations-, hukommelses- og opmærksomhedsbesvær, hjerteproblemer, hudproblemer etc., men også, at flere danskere har fået hjernekræft og Alzheimers. Desuden stiger fertiliteten alvorligt.

Svar: Forekomsten af ADHD er stigende og udgør et væsentligt problem, som styrelsen er opmærksom på. Der er dog ikke påvist en direkte sammenhæng mellem eksponering for REMF-kilder og forekomsten af denne tilstand. Forekomsten af EHS kan ikke kvantificeres, idet EHS ikke er registreret i offentlige sygdomsregistre. Hertil kommer, at det fortsat diskuteres, om de beskrevne symptomer, der angives at være en del af EHS, kan tilskrives udsættelse for elektromagnetiske felter i REMF-området eller de lavfrekvente felter (LEMF) inden for energiforsyningsområdet.

Der er sket en stigning i konstaterede forekomster af hjernekræft på tværs af alle aldersgrupper. De aldersstandardiserede incidensrater, der udtrykker forekomsten af kræft i væv, der har neurologisk funktion under samtidig hensyntagen til alder, køn og kalendertid, viser en stigning over de sidste 25 år. Cancerregisteret henviser til, at en stor del af denne stigning sandsynligvis skyldes den lettere og mere effektive billeddiagnostik. De videnskabelige rapporter, der har været offentliggjort om dette emne, og som har anvendt data fra nordiske cancerregistre, peger ikke på, at det er anvendelse af REMF-teknologier, som kan forklare udviklingen i forekomsten. Styrelsen kan henvise til registreringen

af kræfttilfælde, som foretages af Cancerregisteret på hjemmesiden www.ssi.dk.

Der sker ligeledes en stigning i forekomsten af Alzheimers sygdom, men der er ikke påvist en sammenhæng mellem forekomsten af denne sygdom og anvendelse af REMF teknologier. Spørgsmålet om en sammenhæng mellem anvendelse af REMF teknologier og sygdomme i centralnervesystemet bliver fortsat gjort til genstand for undersøgelser, særligt inden for LEMF. Der er gennemført en enkelt større dansk undersøgelse af denne problemstilling med anvendelse af den danske kohorte af mobiltelefonabonnenter. Styrelsen anser bemærkningen om en alvorlig stigning i fertiliteten som en fejl, idet der over de senere årtier er konstateret et fald i danskernes fertilitet. Ej heller på dette område findes undersøgelser, der på tilstrækkelig videnskabelig vis kan knytte sammenhænge mellem REMF og ændringerne i fertiliteten.

Udsagn:men om at danskernes neurologi/neuropsykologi skades af den monstrøsemikrobølgestråling fra den trådløse Telekom teknologi, med bl.a., stress og nedtrykthed til følge.

Svar: Som ovenfor anført er det ikke Styrelsens vurdering, at danskernes neuropsykologi bliver beskadiget, eller at en øget forekomst af stress og nedtrykthed vil kunne tilskrives udsættelse for REMF.

Udsagn: Det drejer sig bl.a. om det autonome nervesystems stresssystem reguleret af neurotransmitterne/neurohormonerne adrenalin, noradrenalin, dopamin samt serotonin. Andre neurotransmittere: GABA, glutamat og melatonin som har andre neurologiske/neuropsykologiske funktioner rammes også. Dertil kommer at hjernens blod-hjerne barriere åbnes af strålingen og at blodgennemstrømningen i hjernen (hypoperfusion) og sukkerstofsifte ændres. Desuden påvirkes og skades hjerneceller herunder DNA, mitokondrier, calcium transport, cellemembraner gennembrydes og celler lider af oxidativ og nitrosativ stress. Desuden påvirkes andre faktorer i hjernen og i kroppen generelt. Det fremgår bl.a. af Den Østrigske Lægeforenings EMF syndrom (EHS) retningslinjer.

Svar: Udsættelse for REMF kan ved visse eksponeringsniveauer fremkalde midlertidige forandringer af neurologiske cellers stofskifte. De eksponeringsniveauer, som danske borgere normalt er udsat for gennem Wi-Fi installationer, trådløse telefoner eller 'smart meters', ligger en del under ICNIRPs anbefalede grænseværdier. Så vidt styrelsen er bekendt, er der ikke offentliggjort videnskabelige undersøgelser med mennesker, der påviser irreversible forandringer i de omtalte stoffer eller blivende skader af de cellebestanddele, der her bliver omtalt. Vedrørende den Østrigske Lægeforenings retningslinjer for EHS skal Sundhedsstyrelsen henvise til besvarelsen af SUU alm. del 501, 2013.

Udsagn: Danskernes "mentale helbred" vil ikke bedres, men tværtimod forværres endnu mere, hvis ikke der omgående sættes ind med beskyttelsesforanstaltninger mod EMF/EMI I vedlagte rapport påvises det, at Sundhedsstyrelsen misinformerer om strålingens farlighed. Det er den konstante, allestedsnærværende, langvarige og akkumulerede stråling som skader nervesystemet og andre kropssystemer. Disse virkninger beskytter ICNIRPs grænseværdier ikke imod. Som dokumenteret i Biolnitiative Rapporten er ICNIRPs grænseværdier

over 1000 gange for høje for den raske del af befolkningens vedkommende og de er endnu mindre i stand til at beskytte sårbare grupper, som inkluderer gravide kvinder og fostre som er under udvikling fra minut til minut, spædbørn, børn, syge, ældre og de der har udviklet EHS. En enorm mængde forskningsrapporter - som Sundhedsstyrelsen ignorerer - påviser biologiske skader ved ultra lave strålings/felt intensiteter og internationale eksperter råder til, at nye - meget, meget lavere - grænseværdier fastsættes til niveauer "hvor der ikke er set effekter" ("Lowest Levels at Which Effects Are Not Seen"), som en pendant til "ikke observeret effekt niveau" (No Observed Effect Level) (NOEL), som anvendes ved kemiske eksponeringer.

Svar: Det er ikke Sundhedsstyrelsens vurdering, at danskernes mentale helbred vil forværres, hvis de nuværende niveauer for beskyttelse for REMF teknologier forbliver uændrede.

Styrelsen er desuden ikke enig i, at der sker en misinformation om farligheden ved de elektromagnetiske felter i både REMF og LEMF området. Sundhedsstyrelsen har tidligere kommenteret BioInitiative rapporten, og konklusionen er stadig uændret efter den seneste revision af rapporten i 2012: "...Samlet set bidrager rapporten til debatten om grænseværdier for befolkningens udsættelse for elektromagnetiske felter, men fremstår ikke som en systematisk gennemgang af den videnskabelige litteratur. Der er mangler ved den nødvendige kritiske diskussion af de metoder, der er anvendt i de videnskabelige undersøgelser, som indgår i rapporten, og der mangler inddragelse af væsentlige arbejder inden for flere af rapportens emneområder, hvilket svækker rapportens videnskabelige tyngde. Rapporten er dog vigtig, fordi den giver udtryk for en holdning blandt en del forskere, der frygter at de eksisterende grænseværdier er utilstrækkelige. Sundhedsstyrelsen har ikke for nærværende fundet anledning til at ændre den sundhedsfaglige vurdering af, hvorvidt der er sundhedsskadelige effekter af elektromagnetiske felter/ikke-ioniserende stråling...."

Sundhedsstyrelsen er således ikke enig i de udsagn, som er fremkommet i BioInitiative rapporten om, at det er nødvendigt med en ændring af de anvendte grænseværdier, herunder særlige regler for de grupper som bliver nævnt i ovenstående udsagn.

Udsagn: Andre landes myndigheder er ved at vågne op og EEA, Europaparlamentet og Europarådet har bedt de danske myndigheder om at tage en lang række forholdsregler mod EMF/EMR eksponering, herunder som et minimum implementere forsigtighedsprincippet. Hvornår sker det i Danmark?

Svar: Sundhedsstyrelsen har på www.sst.dk offentliggjort anbefalinger til de borgere, som trods manglende entydig evidens for helbredsskadelige virkninger, alligevel ønsker at være særligt forsigtige. Disse anbefalinger har været gældende i gennem længere tid og omfatter både børn, unge og voksne. De anbefalinger, der udgår fra EEA, Europaparlamentet og Europarådet, bliver sundhedsfagligt vurderet med udgangspunkt i den videnskabelige litteratur på området. Sundhedsstyrelsen bemærker i øvrigt, at de øvrige nordiske strålingsmyndigheder ligeledes har formuleret anbefalinger helt i tråd med de danske sundhedsmyndigheders anbefalinger. Styrelsen har vurderet, at de ovenfor omtalte forholdsregler i Danmark er tilstrækkelige til at reducere den væsentligste eksponering, der netop kommer fra mobiltelefonen ved samtaler.

Sundhedsstyrelsen anerkender afslutningsvis, at der findes undersøgelser, der peger på muligheden af, at elektromagnetiske felter i det radiofrekvente område kan have skadevirkninger på mennesker. Samlet set vurderer Sundhedsstyrelsen imidlertid, at der - med den viden, der foreligger i dag - ikke er undersøgelser, der på tilstrækkeligt videnskabeligt grundlag er i stand til at bekræfte de påståede sammenhænge. Sundhedsstyrelsen følger derfor stadig området særdeles tæt.

Sundhedsstyrelsen har i øvrigt ingen yderligere kommentarer til de fremførte påstande om styrelsens arbejdsmetoder.”

Med venlig hilsen

Nick Hækkerup / Sandra Cecilie Husted Manata